

Burgerschap 2025-2026

CBS De Noordkaap
Uithuizermeeden

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	4
1.1 Inleiding	4
1.2 Onze schoolgegevens	4
2 De context	5
2.1 De wet Burgerschap	5
2.2 De definitieve concept-kerndoelen (2025)	5
2.3 Curriculum.nu	7
2.4 Het Onderzoekskader 2021/2023/2024/2025	7
3 Onze school	9
3.1 Kenmerken van onze school	9
3.2 Risico's	10
3.3 Kennis van diversiteit	11
4 Ons schoolconcept	12
4.1 Algemeen	12
4.2 Missie	12
4.3 Kernwaarden	12
4.4 Basiswaarden	12
4.5 Visie	13
4.6 Onze doelen voor Burgerschap	14
4.7 Visie-uitspraken	14
4.8 Hoofddoelen en burgerschap	16
4.9 Sociale en maatschappelijke competenties	16
5 Uitwerking doelen	18
5.1 Sociale ontwikkeling	18
5.2 Democratisch burgerschap	18
5.3 Participatief burgerschap	19
5.4 Digitaal burgerschap	19
5.5 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit	19
5.6 Maatschappelijke thema's	20
6 Ons aanbod en onze aanpak	22
6.1 Ons schoolcurriculum [Variant-1]	22
6.2 Toetsing en afsluiting [Variant-1]	24
7 Kwaliteitscultuur	27
7.1 Cultuur en structuur	27
7.2 Specialismen	28
8 Zorg voor kwaliteit	29
8.1 Algemeen	29
8.2 Kwaliteitszorg	29
8.3 Monitoring Burgerschap	29
8.4 Ijkkpunten voor goed burgerschapsonderwijs	29
8.5 De module Burgerschap	29
9 Taakverdeling	30
9.1 Organisatie (wie doet wat)	30

10 Uitwerking van ons curriculum	31
11 Activiteitenoverzicht van de school	32
11.1 Activiteiten Burgerschap	32

1 Inleiding

1.1 Inleiding

Dit beleidsstuk gaat over burgerschap. Gelet op de wet en de standaard OP0 (Inspectie van het Onderwijs, 2025) zijn we verplicht om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Het is niet vanzelfsprekend dat burgerschapsonderwijs een heldere positie heeft in het (ons) onderwijs. Sterker nog: burgerschap is heel vaak fragmentarisch en niet herkenbaar in ons onderwijs aanwezig. Als we echt op een goede wijze vorm willen geven aan burgerschapsonderwijs, dan vraagt dat om effectief beleid en een gestructureerde, doelgerichte en planmatige aanpak.

Dit beleidsstuk sluit aan bij de wetgeving over burgerschap en de standaard OP0 (2025) en richt zich primair op onze visie en onze doelen met betrekking tot burgerschap. Hoe kijken we aan tegen burgerschap op school en wat willen we bereiken? Op onze school onderscheiden we zeven doelen voor burgerschap. In dit beleidsstuk zijn deze zeven doelen nader uitgewerkt en weggezet in een leerplan (een curriculum).

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt, en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Instellingscode	05XE
Schoolnaam	CBS De Noordkaap
Directeur	Mathilde Lievers
Adres	Willem de Mérodelaan 1
Postcode + Plaats	9982 LK Uithuizermeeden
E-mailadres	noordkaap@goudonderwijs.nl
Telefoonnummer	0595-413662
Website	www.noordkaap.goudonderwijs.nl

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet (de wet is ingegaan op 01-08-2021). De nieuwe wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs en het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school. Burgerschapsonderwijs krijgt met de wet ook een meer verplichtend karakter. De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - het bijbrengen van respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school
 - het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving
 - het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor onze school? Onze school dient allereerst een eigen visie en eigen doelen te ontwikkelen voor burgerschapsonderwijs. Op basis van onze visie en onze doelen kunnen we dan een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen ontwikkelen. Het curriculum zal moeten verduidelijken hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe er geëvalueerd wordt. Ook spreekt het wetsvoorstel over basiswaarden van de democratische rechtstaat. Onze school zal helder moeten maken op welke manier deze basiswaarden herkenbaar in ons onderwijs vorm krijgen. Ons schoolbestuur (het bevoegd gezag) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. Maar, de wet laat zien dat er wel een aantal zaken verplicht is:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

2.2 De definitieve concept-kerndoelen (2025)

In juli 2025 verschijnen de definitieve concept-kerndoelen voor Burgerschap (zie de brochure onder de knop Werkbladen). Kerndoelen gelden als de wettelijke opdracht voor elke school; ze zijn richtinggevend voor het curriculum en de onderwijsontwikkeling. De nieuwe (definitieve) concept-kerndoelen beschrijven de inhouden van het onderwijs in termen van kennis, vaardigheden en houdingen en zijn zo geformuleerd dat scholen ruimte hebben voor een eigen invulling (in relatie met hun eigen visie of identiteit, of in relatie met de kenmerken van hun leerlingenpopulatie).

De definitieve concept-kerndoelen Burgerschap richten zich op drie domeinen en onderscheiden drie kerndoelen (kerndoel 19-20-21):

	Domeinen	Kerdoelen
Domein 1	Democratische oefenplaats	Kerdoel 19
Domein 2	Samenleven in een democratische rechtstaat	Kerdoel 20
Domein 3	Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid	Kerdoel 21

Per domein is het kerndoel beschreven in kernzinnen. In de uitwerking is ieder kerndoel (iedere kernzin) voorzien van een doelzin en uitwerkingen in de sfeer van: 'het gaat hierbij om'. In de onderstaande schema's geven we het kerndoel, de doelzinnen en de uitwerkingen. Kerndoel 19 heeft één doelzin, de kerndoelen 20 en 21 hebben allebei twee doelzinnen.

De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats (Kerdoel 19)

De school stimuleert sociale en maatschappelijke competenties van leerlingen

- Aanbieden van kennis en vaardigheden ten aanzien van basiswaarden van de democratische rechtstaat en de diverse samenleving, gericht op respectvolle omgang
- Stimuleren van sociale vaardigheden en kritische denkvaardigheden
- Stimuleren van respectvolle communicatie, offline en online
- Aanbieden van activiteiten die sociale cohesie en actief burgerschap stimuleren

De leerling leert over samenleven in een democratische rechtstaat (Kerdoel 20)

De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtstaat

- Beschrijven van de betekenis van basiswaarden van de democratische rechtstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
- Beschrijven hoe de Grondwet, kinder- en mensenrechten basiswaarden van de democratische rechtstaat mogelijk maken
- Redeneren over hoe vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit met elkaar op gespannen voet kunnen staan
- Ervaringen opdoen met het voeren van dialogen, omgaan met conflicten en gelijkwaardige behandeling
- Herkennen en benoemen hoe basiswaarden van de democratische rechtstaat een rol spelen in de samenleving en het eigen leven

De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving

- Beschrijven van aspecten van diversiteit: godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap en seksuele gerichtheid
- Verkennen van de eigen identiteit ten aanzien van aspecten van diversiteit
- Herkennen en benoemen van stereotypering, discriminatie en uitsluiting
- Benoemen van het belang dat mensen elkaar gelijkwaardig behandelen
- Ervaringen opdoen met het omgaan met verschillende perspectieven en ervaringen van anderen, overeenkomsten en verschillen, oordeel uitstellen, omgaan met mogelijkheden en gedrag van anderen

De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid (Kerdoel 21)

De leerling verkent mogelijkheden om democratisch te handelen

- Beschrijven hoe je door middel van inspraak, verkiezingen en vertegenwoordiging invloed kunt uitoefenen
- Ervaringen opdoen met inspraak en besluitvorming
- Ervaringen opdoen met het uitdrukken van eigen standpunten, luisteren naar argumenten van anderen, compromissen sluiten en omgaan met de uitkomsten van besluitvormingsprocessen
- Benoemen welke bijdrage de leerling zelf levert aan democratisch handelen

De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving

- Benoemen van taken, rollen, rechten en plichten van jezelf en anderen in de samenleving

- Onderzoeken van maatschappelijke initiatieven, bewegingen en organisaties en de middelen die zij aanwenden om bij te dragen aan de samenleving of veranderingen in de samenleving teweeg te brengen
- Verkennen van actuele, maatschappelijke en duurzaamheidsvraagstukken
- Ervaringen opdoen met verantwoordelijkheid nemen voor en bijdragen aan het welzijn van anderen
- Verkennen van mogelijkheden om vanuit eigen idealen bij te dragen aan de samenleving, nu en in de toekomst

2.3 Curriculum.nu

Burgerschap is één van de negen bouwstenen voor de herziening van het onderwijscurriculum (zie www.curriculum.nu). In de samenvatting staat: burgerschapsonderwijs gaat over de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers. Zij krijgen daarvoor kennis en vaardigheden aangeboden, ze worden gestimuleerd eigen opvattingen te ontwikkelen en een democratische houding te vormen. Bij burgerschapsonderwijs staan drie basiswaarden centraal die van belang zijn in de democratische, pluriforme samenleving: vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Voor leerlingen is de school een oefenplaats voor democratie en het omgaan met diversiteit. Leerlingen leren hoe ze actief kunnen meedoen in een democratische cultuur. Ze leren over besluitvormingsprocessen en de invloed die zij hierop kunnen uitoefenen – passend bij hun situatie en mogelijkheden. Op de website zijn voor Burgerschap tien bouwstenen beschreven:

1. Vrijheid en gelijkheid
2. Macht en inspraak
3. Democratische cultuur
4. Identiteit
5. Diversiteit
6. Solidariteit
7. Digitaal samenleven
8. Duurzaamheid
9. Globalisering
10. Technologisch burgerschap

Daarbij is het uitgangspunt dat scholen richting wordt gegeven met voldoende ruimte voor een eigen invulling. Bij de nadere invulling van ons curriculum kunnen de tien bouwstenen een rol spelen. In onze lessen kunnen we bijvoorbeeld de inhoud(en) koppelen aan de bouwstenen.

2.4 Het Onderzoekskader 2021/2023/2024/2025

Het Onderzoekskader 2021/2023/2024/2025 van de Inspectie van het Onderwijs beschrijft (o.a.) de standaarden die van belang zijn voor de kwaliteit van een school. De standaarden (kwaliteitsaspecten) zijn:

- OP0: Basisvaardigheden
- OP1: Aanbod
- OP2: Zicht op ontwikkeling en begeleiding
- OP3: Pedagogisch-didactisch handelen
- OP4: Onderwijstijd
- OP6: Afsluiting
- VS1: Veiligheid
- VS2: Schoolklimaat
- OR1: Resultaten
- OR2: Sociale en maatschappelijke competenties
- SKA1: Visie, ambities en doelen
- SKA2: Uitvoering en kwaliteitscultuur
- SKA3: Evaluatie, verantwoording en dialoog

In een aantal standaarden (2021) komen onderdelen van burgerschap aan de orde. Deze zijn in 2023 voor een flink deel gebundeld in OP0. Bij het inspectietoezicht hanteert de inspectie geen eigen (expliciete) eisen voor burgerschap. De wet met daarin de minimum-eisen vormt het uitgangspunt.

Onze school mag dus een eigen en passende invulling geven aan burgerschap, zolang we maar voldoen aan de wet. De wet vraagt:

1. De school moet beschikken over een doelgericht en samenhangend curriculum (passend bij de leerlingenpopulatie), burgerschap moet zich richten op de basiswaarden en de kennis, vaardigheden en houdingen die daarbij van belang zijn en tenslotte: het onderwijs moet zich richten op de sociale en maatschappelijke competenties die van belang zijn voor het functioneren in een pluriforme samenleving. Zie de standaard OP0 (2023).
2. De school moet actief burgerschap en sociale cohesie op een doelgerichte en samenhangende wijze bevorderen. Zie de standaarden OP1, OP2 en OR2 (2021).
3. De school moet kennis van en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat bevorderen. Zie de standaarden OP1, VS1 en VS2 (2021).
4. De school moet sociale en maatschappelijke competenties ontwikkelen. Zie de standaarden OP1 en VS2 (2021).
5. De school moet zorgen voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden, een schoolcultuur waarin leerlingen worden gestimuleerd om te oefenen met de basiswaarden. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2 (2021).
6. De school moet zorgen voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen. Zie de standaarden OP3, VS1 en VS2 (2021).

De wet liet al zien dat er vanaf 01-08-2021 een belangrijke rol is weggelegd voor het bestuur. De Inspectie van het Onderwijs zal daarom nagaan:

- Draagt het bevoegd gezag zorg voor een schoolcultuur waarin alle bij het aanbieden van onderwijs betrokken personen, vrijheid van meningsuiting, gelijkwaardigheid en het afwijzen van discriminatie, verdraagzaamheid en het afwijzen van onverdraagzaamheid, onderling begrip en autonomie van leerlingen als centrale spelregels hanteren en voorleven?
- En creëert het daarmee een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met de basiswaarden van de democratische rechtsstaat?

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Kenmerken van onze school

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de 'omgeving' van de school in kaart te brengen. Immers, goed burgerschapsonderwijs sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen, hun interesses, hun problemen en bij de risico's die hiermee gepaard gaan. Allereerst geven we onze kengetallen en vervolgens een korte typering van de leerlingen, de ouders en de omgeving van de school, en vervolgens beschrijven we de mogelijke risico's. Het laatste is van belang om de leerstof en de aanpak vast te stellen.

Kengetallen

Schoolweging	31,32
Spreidingsgetal	5,6
Achterstandsscore	
Percentage gescheiden ouders	18%

Kenmerken van de leerlingpopulatie

Aspect	Korte typering
De leerlingen	Elke groep beschikt over een overzicht met de kenmerken van de individuele leerlingen en een totaaloverzicht van de groep. In de bijlage vindt u het kernbeeld van onze leerlingpopulatie.
De ouders	De ouderpopulatie bestaat uit gezinnen die betrokken zijn bij hun kind en die grotendeels de school weten te vinden wanneer dit nodig is. 18% van de gezinnen is een eenoudergezin. Bij ongeveer 25% van de ouders is extra oefenen thuis lastig, door beperkte tijd, vaardigheden of draagkracht. In meerdere gezinnen spelen opvoedingsvraagstukken waarbij ondersteuning gewenst is. Ouders kunnen een beroep doen op de intern begeleider en de GGD, en de school beschikt over 10 uur jeugdondersteuning per week voor passende begeleiding en ondersteuning.

De omgeving	Kernbeeld Uithuizermeeden (2025) Uithuizermeeden is een saamhorig en betrokken dorp met ongeveer 3.100 inwoners, gelegen in de gemeente Het Hogeland. Het dorp heeft van oorsprong een christelijk karakter, wat nog zichtbaar is in de sociale structuur en de onderlinge verbondenheid. Tegelijkertijd kent Uithuizermeeden economische en sociale kwetsbaarheden. Het gemiddelde inkomen ligt beneden het landelijk gemiddelde, en er is een zichtbare groep gezinnen die moet rondkomen met beperkte middelen. De armoedecijfers onder basisschoolleerlingen liggen boven het landelijk gemiddelde. Dit uit zich in financiële stress, minder ontwikkelkansen en een hogere ondersteuningsbehoefte. Binnen gezinnen spelen regelmatig opvoedingsvragen, waarbij ondersteuning nodig is. De toegang tot hulp is laagdrempelig via het sociaal team, de jeugdondersteuner op school, en de GGD. De school vervult in Uithuizermeeden een belangrijke rol als stabiele en veilige plek, waar samen leven, samen leren en burgerschapsvaardigheden actief worden aangeleerd.
-------------	--

Op basis van de kenmerken van de omgeving, de leerlingen en de ouders stellen wij vast dat onze school te maken heeft met een aantal risico's met betrekking tot Burgerschap. Deze risico's beschrijven we in de volgende paragraaf.

3.2 Risico's

Gelet op de kenmerken van de leerlingen, de ouders en de omgeving zien wij de volgende risico's voor de ontwikkeling van burgerschap in de thuissituatie.

Risico's binnen burgerschap passend bij Uithuizermeeden (schoolweging 31-32)

Onze leerlingen groeien op in een saamhorig dorp met veel dorpskracht. Kinderen spelen hier nog buiten, vissen met elkaar buiten en in het dorp, en hebben over het algemeen een gezonde, "nuchtere" manier van opgroeien. Tegelijkertijd komen sommige leerlingen uit zorgelijke of kwetsbare thuissituaties, waarin financiële stress, beperkte opvoedcapaciteit of overlevingsmechanismen aanwezig zijn.

Dit heeft gevolgen voor verschillende domeinen van burgerschap.

Risico's voor de sociale ontwikkeling

- Kinderen uit stressvolle gezinnen laten soms snellere frustratie, beperkt samenspel of minder emotieregulatie zien.
- Sociale vaardigheden moeten vaker expliciet worden aangeleerd: delen, hulp vragen, samen oplossen, luisteren naar elkaar.
- Vriendschappen kunnen wisselender zijn wanneer thuis veel onrust is.

Risico's voor democratisch burgerschap

- Kinderen ervaren thuis soms minder voorbeeldgedrag van overleg, grenzen stellen en afspraken

naleven.

- Het principe van “iedereen doet mee en iedereen telt mee” vraagt actieve oefening, zeker bij kinderen die gewend zijn voor zichzelf op te komen.
- Bij conflicten is er sneller een neiging naar eigen gelijk in plaats van gezamenlijke besluitvorming.

Risico's voor participatief burgerschap

- Door beperkte middelen thuis doen niet alle kinderen vanzelfsprekend mee aan activiteiten of clubs.
- Schaamte, onzekerheid of beperkte ouderbetrokkenheid kan deelname aan schoolactiviteiten of projecten remmen.
- Sommige kinderen zijn vooral gewend aan “overleven” en minder aan actief bijdragen aan een groep.

Risico's voor tolerantie

- In een relatief homogeen dorp is er minder dagelijkse ontmoeting met diversiteit.
- Kinderen kunnen hierdoor minder vanzelfsprekend perspectief wisselen of verschillen overbruggen.
- Spanningen in gezinnen kunnen zorgen voor lage frustratietolerantie, wat acceptatie van ander gedrag beïnvloedt.

Risico's voor ontwikkeling van identiteit

- Kinderen uit kwetsbare systemen ontwikkelen soms een identiteit rondom overleven, hard zijn, of geen fouten mogen maken.
- Positief zelfbeeld en eigen talenten vragen actieve ondersteuning.
- Rolmodellen buiten het dorp zijn minder zichtbaar; school vervult hierin een belangrijke taak.

Risico's voor de algemene ontwikkeling

- Financiële stress thuis kan leiden tot minder rust, minder slaap en minder ruimte om te leren.
- Oefenen thuis is bij een deel van de ouders moeilijk, waardoor kennis- en vaardigheidshielen sneller ontstaan.
- Basisvaardigheden vragen hierdoor meer herhaling en structuur op school.

Risico's in relatie tot de basiswaarden (vrijheid, gelijkheid, solidariteit)

- Kinderen die gewend zijn te “overleven” kiezen sneller voor hun eigen belang dan voor solidariteit.
- Gelijkheid vraagt extra aandacht: niet iedereen heeft dezelfde kansen of mogelijkheden.
- Vrijheid verwarren sommige kinderen met geen grenzen hoeven accepteren, wat begeleiding vraagt in het begrijpen van verantwoordelijkheid.

3.3 Kennis van diversiteit

Op onze school hebben we als team voldoende zicht op de culturele achtergrond, de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders. We beschikken over afspraken en beleid over de omgang met diversiteit. De directie en de medewerkers onderhouden contacten met culturele en religieuze instellingen in de ‘omgeving’ van de school. We proberen de kloof tussen school en thuis zo klein mogelijk te maken. Ons pedagogisch uitgangspunt is dat verschillen er mogen zijn; we beschikken over de kennis en de vaardigheden die ons in staat stellen om rekening te houden met culturele verschillen.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Om goed burgerschapsonderwijs te (kunnen) geven, hebben we eerst vastgesteld wat we onder burgerschap verstaan. Burgerschap verwijst naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten. Daarnaast verwijst Burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens. De wet schrijft voor dat we ons richten op [1] kennis over en respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en [2] het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Deze aspecten zijn in dit hoofdstuk nader uitgewerkt.

4.2 Missie

Onze school draagt actief bij aan de ontwikkeling van leerlingen tot democratische burgers die zich kunnen handhaven in een steeds complexere en pluriforme samenleving. We leren kinderen dat hun stem ertoe doet, dat verschillen bestaan én waardevol zijn, en dat samenleven vraagt om verantwoordelijkheid, respect en betrokkenheid.

Ons motto vormt hierbij het kompas:

“Trots zijn op mezelf en omzien naar de ander.”

We versterken het zelfvertrouwen en de eigen identiteit van ieder kind, terwijl we hen tegelijkertijd leren oog te hebben voor de mensen om hen heen. Op onze school is onze missie dat kinderen uit groeien tot leerlingen die weten wie ze zijn, weten dat ze ertoe doen, en de bereidheid hebben om positief bij te dragen aan hun omgeving en de maatschappij.

4.3 Kernwaarden

Burgerschap lijkt in de uitwerking vaak te relateren aan zogenaamde kleine waarden. Denk daarbij aan goed met de burens omgaan, de omgeving netjes houden, oog hebben voor anderen etc. Maar burgerschap steunt vooral op grote waarden. Plato en Aristoteles onderscheidden al ver voor Christus vier kardinale deugden, te weten rechtvaardigheid, verstandigheid, moed en gematigdheid. De Nederlandse ethici Fokkink en Kinneging hebben deze vier deugden omgebogen naar een meer relationele versie

- Rechtvaardigheid
- Weldadigheid
- Waardigheid
- Vrijheid

Deze grote waarden kunnen een rol spelen in ons curriculum. Zeker is dat onze eigen normen en waarden een belangwekkende rol spelen bij ons burgerschapsonderwijs. Voor onze school geldt dat het volgende van groot belang is:

CBS De Noordkaap staat voor:

Veiligheid – elk kind is gekend, gezien en geliefd.

Respect – we verschillen, maar horen bij elkaar.

Verantwoordelijkheid – groei in eigenaarschap.

Waardengericht en opbrengstgericht onderwijs – hoge verwachtingen, goede lessen, sterke ontwikkeling.

Christelijke identiteit – omzien naar elkaar, zorg voor de wereld.

Onze belofte: “Ik zie je, ik ken je en ik geef om je.”

4.4 Basiswaarden

Een belangrijk aspect van de wettelijke burgerschapsopdracht is de bevordering van de basiswaarden

van de democratische rechtsstaat. De relevante basiswaarden voor het onderwijs zijn vastgelegd in het wettelijke kader. Het gaat om:

- vrijheid van meningsuiting
- gelijkwaardigheid
- begrip voor anderen
- verdraagzaamheid [tolerantie]
- afwijzen van onverdraagzaamheid
- afwijzen van discriminatie
- autonomie
- verantwoordelijkheidsbesef

Op onze school besteden we doelgericht [intentioneel] aandacht aan de basiswaarden. Daarnaast komen ze aan bod bij andere lessen wanneer dat nodig en/of nuttig is.

De SLO heeft in haar definitieve concept-kerndoelen (2025) ook een aantal basiswaarden opgenomen:

1. Vrijheid
2. Gelijkwaardigheid
3. Solidariteit

Onze school staat voor de opgave om aantoonbaar aandacht te besteden aan de diverse basiswaarden in ons aanbod (ons curriculum).

Op CBS De Noordkaap besteden wij doelgericht (intentioneel) aandacht aan deze basiswaarden. Ze zijn zichtbaar in onze lessen, onze omgang met elkaar en onze kernwaarden veiligheid, respect en verantwoordelijkheid.

We werken met methodes en leerlijnen die aansluiten bij deze opdracht (zoals Kanjertraining, burgerschapsactiviteiten, thematisch aanbod) en benutten dagelijkse situaties om kinderen inzicht te geven in:

- jezelf kunnen uitspreken en luisteren naar anderen,
- respect hebben voor verschillen,
- eerlijk en rechtvaardig handelen,
- verantwoordelijkheid dragen voor jezelf én de ander,
- bijdragen aan een veilige, open en inclusieve schoolgemeenschap.

Onze school heeft de opdracht én de ambitie om aantoonbaar aandacht te besteden aan deze basiswaarden in het onderwijsaanbod. Dit betekent dat ze terugkomen in ons curriculum, in onze lessen én in ons handelen in de dagelijkse praktijk. **Zo groeien onze leerlingen uit tot stevige, verantwoordelijke en betrokken burgers, die trots zijn op zichzelf én omzien naar de ander.**

4.5 Visie

Onze leerlingen groeien op in een steeds complexere en pluriforme samenleving. Als school vinden wij het belangrijk dat kinderen hier stevig, bewust en met vertrouwen hun plek in kunnen innemen. Onze leerlingen maken nu al deel uit van deze samenleving; daarom bereiden wij hen niet alleen voor op later, maar begeleiden wij hen nu al in het leren samenleven.

Op CBS De Noordkaap begint dit met kennis en vaardigheden, maar het gaat voor ons verder dan dat. Vanuit onze christelijke identiteit en onze kernwaarden veiligheid, respect en verantwoordelijkheid leren wij de kinderen om bewust in het leven te staan, trots op zichzelf én omziend naar de ander. We vinden het belangrijk dat onze leerlingen respect hebben voor anderen en andersdenkenden, dat ze verschillen kunnen waarderen en dat ze verantwoordelijkheid durven nemen voor hun eigen handelen én voor de wereld om hen heen.

In de dagelijkse praktijk leren wij onze leerlingen samen leven, samen werken en samen problemen oplossen. In de groep, in de school en in het dorp oefenen kinderen om goede keuzes te maken, rekening te houden met elkaar en een bijdrage te leveren aan onze gemeenschap. Wij willen onze

leerlingen brede kennis, sociale vaardigheden en verantwoordelijkheidsbesef meegeven, zodat zij kunnen uitgroeien tot stevige, betrokken en betrouwbare burgers.

4.6 Onze doelen voor Burgerschap

Onze doelen voor burgerschapsonderwijs

CBS De Noordkaap

Op basis van de definitieve concept-kerndoelen (2025), onze missie, de kenmerken van onze leerlingen en onze visie, hebben wij onze doelen voor burgerschap vastgesteld.

Bij ieder doel gaat het steeds om vier onderdelen:

(1) kennis – (2) vaardigheden – (3) houding – (4) reflectie.

Onze doelen richten zich op de persoonlijke vorming van leerlingen en op hun sociale en maatschappelijke ontwikkeling.

1. Kinderen leren fatsoenlijk en respectvol te leven

We leren onze leerlingen hoe je goed met jezelf, anderen en de wereld om je heen omgaat.
Ze ontwikkelen normen en waarden, worden evenwichtige mensen en leren om te zien naar elkaar.

2. Kinderen begrijpen wat democratie is en handelen daarnaar

Leerlingen leren hoe afspraken, regels en besluitvorming werken, hoe je je mening geeft en luistert naar anderen.

Ze oefenen eerlijk, respectvol en verantwoordelijk samenleven.

3. Kinderen doen mee en zijn betrokken – ook digitaal

We leren onze leerlingen actief mee te doen in de samenleving.

Ze kunnen (digitaal) samenwerken, communiceren, betrouwbare informatie vinden en iets betekenen voor anderen.

4. Kinderen kennen én respecteren verschillen

Leerlingen leren over levensbeschouwingen, religies, overtuigingen en manieren van leven.

Ze ontwikkelen een gezond zelfbeeld en bouwen aan hun eigen identiteit.

Ook thema's als diversiteit en seksualiteit krijgen passende aandacht.

5. Kinderen leren kritisch denken over actuele onderwerpen

Leerlingen krijgen kennis over maatschappelijke thema's en leren daarover een mening te vormen.

Ze kunnen een standpunt innemen en uitleggen waarom ze dat vinden.

6. Kinderen ontwikkelen brede culturele bagage

We geven leerlingen kennis en ervaringen mee over kunst, cultuur en erfgoed.

Ze leren de wereld beter begrijpen en waarderen.

7. Kinderen ontdekken de wereld buiten Nederland

Leerlingen leren over internationale relaties, wereldproblemen en hoe Nederland onderdeel is van een groter geheel.

Ze zien zichzelf als wereldburgers die een bijdrage kunnen leveren aan vrede, duurzaamheid en samenwerking.

4.7 Visie-uitspraken

4.7.1.1.1. Onze onderbouw

Onze onderbouw

1. Sociaal-emotionele ontwikkeling

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen, omdat kinderen alleen goed kunnen leren als zij zich veilig voelen, hun emoties begrijpen en weten hoe ze op een respectvolle manier met anderen omgaan.

2. Democratische principes

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan het leren kennen van democratische principes, omdat leerlingen moeten weten hoe je samen beslissingen neemt, hoe je meningsverschillen oplost en hoe je eerlijk en verantwoordelijk samenleeft.

3. (Digitaal) deelnemen aan de maatschappij

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan het leren (digitaal) deelnemen aan de maatschappij, omdat kinderen zich moeten kunnen redden in een wereld waarin communicatie, informatie en samenwerking steeds vaker digitaal plaatsvinden.

4. Iets voor anderen doen (belangeloze inzet)

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan het leren om belangeloos iets voor anderen te doen, omdat dit bijdraagt aan empathie, omzien naar elkaar en het ontwikkelen van een houding van zorg en solidariteit.

5. Kennis van en respect voor godsdiensten en levensbeschouwingen

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan het ontwikkelen van kennis van en respect voor diverse godsdiensten en levensbeschouwingen, omdat leerlingen in een pluriforme maatschappij opgroeien en moeten leren omgaan met verschillende overtuigingen en manieren van leven.

6. Solidariteit en omgaan met diversiteit

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan het ontwikkelen van solidariteit en het omgaan met diversiteit, omdat kinderen moeten leren dat iedereen gelijkwaardig is en dat verschillen in achtergrond, cultuur of mogelijkheden er mogen zijn.

7. Gezond zelfbeeld en persoonlijke identiteit

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan het ontwikkelen van een gezond zelfbeeld en een eigen identiteit, omdat kinderen alleen stevig in het leven staan als zij weten wie zij zijn, waar zij voor staan en waarin zij uniek en waardevol zijn.

8. Seksuele ontwikkeling

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan de seksuele ontwikkeling van leerlingen, omdat kinderen recht hebben op betrouwbare kennis, gezonde grenzen en respectvolle omgangsvormen, passend bij hun leeftijd en ontwikkeling.

9. Standpuntvorming over maatschappelijke vraagstukken

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan het ontwikkelen van standpunten over maatschappelijke vraagstukken, omdat kinderen moeten leren kritisch te denken, informatie af te wegen en hun mening op een respectvolle manier te verwoorden.

10. Algemene en culturele ontwikkeling

We vinden 't nodig dat onze school een bijdrage levert aan de algemene en culturele ontwikkeling van de leerlingen, omdat cultuur, erfgoed, kunst en brede kennis kinderen helpen de wereld beter te begrijpen en hun horizon te verbreden.

4.8 Hoofddoelen en burgerschap

Ons onderwijs kent drie hoofddoelen: kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De doelen die we vaststelden voor burgerschap zijn eenvoudig te relateren aan de hoofddoelen:

Kwalificatie en Burgerschap: onze leerlingen moeten kennis en inzicht krijgen in onze samenleving en de diversiteit daarin, de werking van onze democratische rechtsstaat en de eigen rol daarin.

Socialisatie en Burgerschap: we moeten onze leerlingen inwijden in een democratische cultuur en ze stimuleren tot een vreedzame en humane houding ten opzichte van anderen en de 'omgeving', de wereld om hen heen.

Persoonsvorming en Burgerschap: het is belangrijk om te reflecteren op de eigen identiteit, om betekenis te geven aan de wereld om je heen en de eigen rol daarin. En daarnaast: het is belangrijk om te bepalen hoe je je tot de ander en de wereld om je heen wilt verhouden.

4.9 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen; burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Daarom is burgerschapsonderwijs erop gericht dat leerlingen de sociale en maatschappelijke competenties verwerven die daarvoor nodig zijn. Welke competenties dat precies zijn is niet voorgeschreven, omdat dit afhangt van de actualiteit, de context van de school, de leefwereld van de leerlingen en onze eigen opvattingen. Op onze school richten we ons op de volgende competenties:

Sociale competenties [zie de methode]	Maatschappelijke competenties
IK: besef hebben van jezelf	Discussiëren – argumenteren – communicatief vermogen
IK: zelfmanagement	Presenteren en overtuigen
IK: relaties aangaan en onderhouden	Kritisch vermogen – informatieverwerking
IK: samenwerken met anderen	Betrokkenheid en helpend-zijn
DE ANDER: empathie	Integer en moreel handelen
DE ANDER: waarderen van verschillen	Loyaliteit
DE ANDER: conflicten oplossen	Diplomatiek en tactvol zijn
DE ANDER: vrienden maken	Creatief denken
OMGEVING: verantwoordelijkheid	Flexibiliteit – aanpassingsvermogen
OMGEVING: passend gedrag	Omgevingsbewustzijn (gedrag in de publieke ruimte)
	Initiatief nemen – doorzettingsvermogen
	Omgaan met (sociale) media
	Oog voor duurzaamheid

In de toelichting op de concept-kerndoelen wordt ingegaan op de zogenaamde verbindende vaardigheden. Binnen het leergebied Burgerschap vergroten en versterken de leerlingen de volgende vaardigheden:

Leervoorwaardelijke vaardigheden

- Sociaal handelen
- Leren leren
- Samenwerken

Denkvaardigheden

- Analytisch denken
- Kritisch denken
- Creatief denken

Samengestelde vaardigheden

- Onderzoeken
- Ontwerpen
- Loopbaanvaardigheden

5 Uitwerking doelen

5.1 Sociale ontwikkeling

In het Onderzoekskader 2021 van de Inspectie van het Onderwijs wordt (o.a.) het thema *Schoolklimaat* beschreven. Onze school moet zorgen voor een schoolklimaat dat bijdraagt aan het ontwikkelen van sociale en maatschappelijke competenties. Oftewel: onze school moet de leerlingen voorbereiden op het leven in de maatschappij. Het is allereerst nodig dat we de kenmerken van de leerlingenpopulatie (jaarlijks) en de leefwereld in beeld brengen, omdat we onze (ambitieuze) doelen, onze aanpak en ons leerstofaanbod op die kenmerken zullen moeten afstemmen. We zien de sociale ontwikkeling als een onderdeel van burgerschap, hoewel we beseffen dat de sociale (sociaal-emotionele) ontwikkeling een voorwaarde is voor goed burgerschap. Alleen als je goed in je vel zit, en als je goed kunt omgaan met anderen en de omgeving waarin je leeft, kun je een actieve rol vervullen in de maatschappij. In onze visie richt de sociaal-emotionele ontwikkeling zich op drie aspecten: de ontwikkeling van de persoonlijkheid (persoonsvorming), de ontwikkeling van relationele competenties (omgang met anderen) en de ontwikkeling van het omgevingsbewustzijn (omgang met de leef-omgeving).

In de definitieve concept-kerndoelen (2025) worden de drie concept-kerndoelen beschreven. Kerndoel 19 geeft aan dat de school een democratische oefenplaats zou moeten zijn. Het gaat daarbij met name om het creëren van een democratische cultuur, maar ook om een veilige cultuur, een cultuur waarin iedereen zichzelf kan zijn, een cultuur waarin iedereen respectvol met elkaar omgaat.

Op onze school is de sociaal-emotionele ontwikkeling een vak, maar vanzelfsprekend is de sociale ontwikkeling ook een integraal onderdeel bij alle andere vakken. Op onze school hebben we sociale competenties vastgesteld (zie hoofdstuk 4) waarover de leerlingen uiteindelijk moeten beschikken, we bieden de sociaal-emotionele ontwikkeling aan met behulp van Kanjertraining en we volgen de ontwikkeling met een leerlingvolgsysteem (Kanva). De sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen wordt besproken tijdens de groeps- en leerlingbesprekingen (medio en eind) en ook nog in november en april tijdens "liggen we op koers?" gesprekken en daarnaast tijdens de gesprekken met de ouders van de leerlingen.

Kenmerkend voor onze school is:

5.2 Democratisch burgerschap

Wij verbinden de term 'democratisch burgerschap' met twee zaken: het gaat om [1] kennis van en [2] betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardige burgers aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat vraagt allereerst om bepaalde omgangs- en communicatievormen. In dat kader leren we onze leerlingen om te overleggen (te polderen), te discussiëren, te debatteren en te argumenteren. We ontwikkelen empathisch vermogen, een kritische houding, oplossend vermogen en een respectvolle omgang ten aanzien van anderen en andersdenkenden. We geloven dat de maatschappij (de democratie) alleen naar behoren kan functioneren bij de gratie van mondige, goed geïnformeerde en zelfstandig denkende burgers.

In de definitieve concept-kerndoelen (2025) worden de drie concept-kerndoelen beschreven. Alle (drie) kerndoelen kunnen verbonden worden met 'democratisch handelen'. Onze leerlingen leren hoe zij hun handelen kunnen verbinden aan democratische waarden en hoe zij democratisch handelen kunnen verbinden aan dagelijkse situaties.

Op onze school hebben we vastgesteld welke maatschappelijke competenties we van belang vinden (zie hoofdstuk 4). Om deze competenties eigen te maken, functioneert onze school als een oefenplaats voor democratisch burgerschap (zie het Onderzoekskader 2021/2023/2024/2025). We zorgen voor een veilig en inclusief schoolklimaat waarin we onze leerlingen laten oefenen in relatie tot de basiswaarden en de door ons vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties. Het democratisch burgerschap wordt bij uitstek geoefend in ons curriculum, tijdens de groepsvergaderingen en de bijeenkomsten van de leerlingenraad.

Onze school richt zich ten aanzien van democratisch burgerschap niet alleen op vaardigheden en attitudes, maar ook op kennis. We vinden dat een gebrek aan kennis de democratie ondermijnt. Onze leerlingen moeten weten hoe ons politieke bestel functioneert en wat de belangrijkste aspecten zijn van een gezonde democratie.

Kenmerkend voor onze school is:

5.3 Participatief burgerschap

Kenmerkend voor onze school is:

Wij leren onze leerlingen actief deel te nemen aan de samenleving. Participatie staat centraal: kinderen ontdekken dat zij onderdeel zijn van meerdere gemeenschappen, de school, clubs, buurt, verenigingen – en dat opvoeden en opgroeien iets is dat we met elkaar doen. "It takes a village to raise a child."

Onze leraren kennen hun leerlingen goed en weten in welke clubs, verenigingen en activiteiten zij meedoen. We stimuleren dat kinderen actief worden in sport, cultuur en maatschappelijke initiatieven. Zo groeien zij in betrokkenheid en leren zij verantwoordelijkheid te nemen voor hun omgeving.

In lijn met de concept-kerndoelen (2025) – vooral kerndoel 19 en 21 – richten we ons op het ontwikkelen van maatschappelijke competenties en maatschappelijke betrokkenheid. We leren kinderen hoe je samen een leefbare klas, school, wijk en samenleving maakt.

Leerlingen oefenen dagelijks in gemeenschapszin: elkaar helpen, samen zorgen voor een nette klas en school, rekening houden met de ander. Jaarlijks denken leerlingen na over wat zij kunnen betekenen voor de omgeving of voor mensen in het dorp. Het uitgangspunt daarbij is steeds:

Hoe dragen wij samen bij aan een fijne, veilige en leefbare omgeving waarin iedereen kan meedoen?

5.4 Digitaal burgerschap

Kenmerkend voor onze school is:

Onze leerlingen groeien niet alleen op in de samenleving, maar ook in de digitale wereld. Daarom vinden wij het belangrijk dat zij leren hoe zij veilig, respectvol en kritisch omgaan met sociale media, internet en digitale middelen.

Wij leren onze leerlingen stap voor stap:

Hoe je sociale media op een nette en respectvolle manier gebruikt
(vriendelijk communiceren, rekening houden met elkaar).

Hoe je zorgt voor je eigen digitale veiligheid
(wachtwoorden, privacy, wat deel je wel en niet online).

Hoe je kritisch kijkt naar informatie op internet
(wat is waar, wat is mening, wat kan misleidend of nepnieuws zijn).

Hoe je verantwoord deelneemt aan de digitale samenleving
(respect, verantwoordelijkheid, gevolgen van keuzes).

In de onderbouw ontdekken leerlingen spelenderwijs wat media zijn en hoe je hiermee communiceert. In de bovenbouw verdiepen we dit: kinderen leren verstandige keuzes maken, bronnen kritisch bekijken en te herkennen wanneer iets niet veilig of betrouwbaar is.

Kenmerkend voor CBS De Noordkaap is dat wij leerlingen niet alleen digitale vaardigheden leren, maar vooral leren hoe je een goede digitale burger bent: veilig, respectvol, verantwoordelijk en kritisch – ook online.

5.5 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit

Kenmerkend voor onze school is:

Op CBS De Noordkaap zien wij identiteit als twee samenhangende aspecten:

Kennis van en respect voor diversiteit

Ontwikkeling van de persoonlijke identiteit van onze leerlingen

1. Identiteit én diversiteit

Wij leren onze leerlingen dat iedereen verschillend mag zijn, in geloof, cultuur, achtergrond, gender of levensvisie en dat we elkaar daarin respecteren. We verbinden dit aan de basiswaarden van onze samenleving: gelijkwaardigheid, vrijheid van meningsuiting, begrip, verdraagzaamheid en het afwijzen van discriminatie.

Leerlingen leren dat diversiteit normaal is en dat discriminatie en stereotypering niet passen bij wie wij willen zijn als schoolgemeenschap. Ze maken kennis met verschillende geloofs- en levensovertuigingen en leren hoe je respectvol samenleeft in een diverse samenleving.

2. Persoonlijke identiteit en persoonsvorming

Wij vinden het belangrijk dat leerlingen ontdekken wie ze zijn, wat ze vinden en waar ze voor staan. Ze leren een eigen mening vormen, stevig in hun schoenen te staan en hun keuzes verantwoord te maken.

Bij dit onderdeel horen thema's als:

- gezond leven
- omgaan met maatschappelijke vraagstukken
- ontwikkeling van seksualiteit en respect voor seksuele diversiteit
- rekening houden met de ervaringen en perspectieven van anderen

Kenmerkend voor CBS De Noordkaap is:

Wij leren onze leerlingen dat iedereen ertoe doet, ongeacht achtergrond, cultuur, geloof of identiteit.

Wij leren onze leerlingen om respectvol om te gaan met diversiteit, zoals vastgelegd in wet- en kerndoelen.

Wij ondersteunen leerlingen in het ontwikkelen van een sterke persoonlijke identiteit, waarbij zij leren: Wie ben ik? Wat vind ik? Waar sta ik voor?

Wij leren onze leerlingen discriminatie, stereotype beelden en racisme te herkennen en af te wijzen.

Wij geven identiteit vorm vanuit onze eigen christelijke waarden: veiligheid, respect, verantwoordelijkheid en omzien naar elkaar.

Wij begeleiden kinderen om stevig in hun schoenen te staan en verantwoordelijkheid te dragen voor zichzelf, de ander en de wereld.

5.6 Maatschappelijke thema's

Maatschappelijke betrokkenheid

Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen leren nadenken over actuele maatschappelijke thema's en daar hun eigen mening over kunnen vormen. Ze leren verbanden leggen tussen hun eigen wereld en grotere vragen in de samenleving, zoals duurzaamheid, technologie, globalisering of samenleven in diversiteit.

Onze leerlingen oefenen om:

- kritisch te denken,
- een standpunt te verwoorden,
- in gesprek te gaan met anderen,
- verschillende perspectieven te onderzoeken,
- en te ontdekken wat zij zelf kunnen bijdragen.

Dit sluit aan bij kerndoel 21 (maatschappelijke betrokkenheid) en bij onze visie op identiteit: stevig in je schoenen staan en weten waar je voor staat.

Hoe wij dit vormgeven

Elk jaar behandelen alle groepen een aantal maatschappelijke thema's.

Deze thema's worden:

vastgesteld door de leerkrachten in de groepen en door de werkgroep Burgerschap

Belangrijk is dat ieder thema vanuit meerdere perspectieven kan worden besproken. Zo leren leerlingen een mening te vormen die gebaseerd is op kennis, respect en verantwoordelijkheid.

Kort samengevat: Kenmerkend voor CBS De Noordkaap

Wij leren onze leerlingen actief en kritisch na te denken over maatschappelijke vraagstukken.

Wij bieden ieder jaar concrete maatschappelijke thema's aan binnen alle groepen.

Wij leren leerlingen hun mening te verwoorden en respectvol in gesprek te gaan.

Wij stimuleren dat leerlingen ontdekken wat zij zelf kunnen bijdragen aan de wereld om hen heen.

Wij doen dit gestructureerd, schoolbreed en vanuit meerdere perspectieven, passend bij onze christelijke waarden en onze visie op persoonsvorming.

6 Ons aanbod en onze aanpak

6.1 Ons schoolcurriculum [Variant-1]

• Burgerschap op CBS De Noordkaap (Ons schoolcurriculum)

Passend bij onze missie, visie, kernwaarden en christelijke identiteit
Geïntegreerd – doelgericht – samenhangend – kerndoeldekkend

Onze visie op burgerschap

Op CBS De Noordkaap zien wij burgerschap als een wezenlijk onderdeel van onze opdracht: kinderen opvoeden en onderwijzen tot mensen die van betekenis zijn voor zichzelf, voor de ander en voor de wereld. Vanuit onze christelijke identiteit geloven we dat ieder kind gezien, gekend en geliefd is. Vanuit die basis leren wij onze leerlingen om:

- te zorgen voor zichzelf en de ander (verantwoordelijkheid);
- met respect om te gaan met verschillen (respect);
- een veilige, betrouwbare en eerlijke klasgemeenschap te vormen (veiligheid);
- om te zien naar elkaar en samen te leven in verbondenheid (relatie).

Deze vier kernwaarden van CBS De Noordkaap vormen het fundament onder ons burgerschapsaanbod.

Ons motto “Ik zie je, ik ken je en ik geef om je” is zichtbaar in de wijze waarop wij kinderen begeleiden in hun sociaal-emotionele ontwikkeling, hun identiteitsvorming en hun omgang met de wereld waarin zij opgroeien.

Geen losse lesjes burgerschap, geïntegreerd en betekenisvol

Wij geven wekelijks geen losse lesjes burgerschap. Burgerschap zit verweven in wie wij zijn, wat wij doen en hoe wij samenwerken. Dit sluit perfect aan bij onze visie op lesgeven: betekenisvol, met plezier, vanuit nieuwsgierigheid en in samenhang met de wereld om ons heen.

Burgerschap is geïntegreerd in:

Blink Wereld (oriëntatie op de wereld, actualiteit, samen onderzoeken, kritisch denken)

Staal 2 (meningsvorming, taal-denken, debatteren, mediawijsheid)

Onze Bijbelse methode (waarden, verhalen, spiegelverhalen, rentmeesterschap, naastenliefde)

Kanjertraining (veiligheid, vertrouwen, samenwerking, omgaan met verschillen, verantwoordelijkheid)

Ateliers en thematisch onderwijs (samenwerken, creativiteit, probleemoplossend vermogen)

Dagelijkse routines, kringgesprekken en het pedagogisch klimaat

Door deze integratie ontstaat een samenhangend en doorlopende leerlijn die alle wettelijke kerndoelen burgerschap afdekt.

Hoe wij burgerschap concreet vormgeven

Naast het geïntegreerde aanbod werken we bewust met betekenisvolle ervaringen die burgerschap zichtbaar maken:

Mediawijsheid (digitale veiligheid, kritisch denken, online gedrag)

Voorlichting Bureau HALT (keuzes, verantwoordelijkheid, sociale veiligheid)

Bezoek aan Kamp Westerbork (herdenken, mensenrechten, historisch besef)

Theaterprogramma's met verwerkingsopdrachten (empathie, maatschappelijk bewustzijn)

Prinsjesdag, democratieprojecten en stemmen op school

Bezoek aan het stembureau in Uithuizermeeden

Projecten vanuit Blink Wereld, waarin burgerschap, geschiedenis, natuur en de samenleving samenkomen verbinden aan excursies, gastsprekers etc.

In al deze onderdelen zien leerlingen hoe onze kernwaarden Veiligheid, Respect, Verantwoordelijkheid en Relatie betekenis krijgen in de praktijk.

Sociaal-emotionele ontwikkeling als basis

Met de Kanjertraining werken wij wekelijks aan:

vertrouwen en veiligheid

respectvol gedrag

grenzen en conflicthantering

samenwerken

verantwoordelijkheid nemen

omgaan met verschillen

Dit vormt de basis voor actief burgerschap en komt volledig overeen met onze kernwaarden en christelijke opdracht om om te zien naar elkaar.

Kracht van onze identiteit

In onze christelijke identiteit staat centraal dat:

elk kind uniek en waardevol is;

we leren vanuit verhalen en spiegelverhalen uit de Bijbel;

we vieren, herdenken en leren dat we er zijn om elkaar verder te helpen;

we verantwoordelijkheid dragen voor de schepping (rentmeesterschap).

Deze waarden worden door kinderen geoefend in de dagelijkse praktijk: samenleven, keuzes maken, zorg dragen voor elkaar en de wereld.

Kerdoeldekking aanbod (zoals vereist door de wet)

Ons geïntegreerde aanbod dekt alle wettelijke kerndoelen voor burgerschap, waaronder:

1. Democratische waarden en processen

Praktijkvoorbeelden:

stemmen op school (verkiezingen)

Prinsjesdag en nationale besluitvorming

leerlingenparticipatie

debatteren en meningsvorming via Staal 2

2. Omgaan met diversiteit

Kanjertraining (respect, verschillen, identiteit)

Blink Wereld (culturen, leefwerelden, inclusie)

Bijbelse verhalen en dialoog over betekenis

3. Sociale en maatschappelijke vaardigheden

samenwerken in thema's en ateliers

HALT-programma's

omzien naar elkaar, verantwoordelijkheid nemen

4. Kritisch denken en mediawijsheid

Blink en Staal 2 (bronnenkritiek, meningsvorming)

mediawijsheidprojecten en digitale geletterdheid

5. Kennis van de samenleving en de wereld

Blink Wereld (aardrijkskunde, geschiedenis, natuur, techniek)

Kamp Westerbork (herdenken, vrijheid)

thema's als duurzaamheid, zorg, samenleven

6. Identiteitsvorming

christelijke identiteit

verhalen, waarden, zingeving

Kanjertraining (wie ben ik? hoe kijk ik naar de ander?)

Dit maakt ons aanbod volledig kerndoeldekkend.

6.2 Toetsing en afsluiting [Variant-1]

Monitoren en verbeteren van ons burgerschapsonderwijs

Wij meten jaarlijks de burgerschapscompetenties met ROVICT

Hoofdmeetdoelen

Het instrument meet voor leerlingen onder andere de volgende dimensies:

Kennis, houding en vaardigheden op het gebied van burgerschap.

Vier sociale taken:

- Democratisch handelen
- Maatschappelijk verantwoord handelen
- Omgaan met conflicten
- Omgaan met verschillen

Concreet

Inzicht geven in de acht basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

De leerling kan aangeven wat de basiswaarden van de democratische rechtsstaat zijn (vrijheid, gelijkheid, solidariteit) en toepassen in een schoolcontext.

De leerling onderneemt acties die bijdragen aan de kwaliteit van de samenleving of schoolgemeenschap (maatschappelijk verantwoord handelen).

De leerling neemt deel aan een groepsproces of besluitvorming (democratisch handelen) en respecteert daarbij meerderheden en minderheden.

De leerling herkent een conflictsituatie, reflecteert op de eigen rol en kiest een passende manier om hiermee om te gaan (omgaan met conflicten).

De leerling erkent en waardeert verschillen tussen mensen (zoals afkomst, levensbeschouwing, taal) en handelt daar respectvol naar (omgaan met verschillen).

Uitkomsten Rovict

De uitkomsten worden:

- geanalyseerd door leerkrachten en IB'er
- besproken in teamoverleggen
- verwerkt in onze kwaliteitskaart Burgerschap
- gebruikt om thema's, lessen en aanpak aan te passen

Uit onze analyses blijkt dat ons geïntegreerde aanbod alle burgerschapskerndoelen dekt.

Slot: Burgerschap dat past bij CBS De Noordkaap

Samengevat:

Op CBS De Noordkaap werken wij doelgericht, samenhangend en herkenbaar aan burgerschap, vanuit onze christelijke waarden van veiligheid, respect, verantwoordelijkheid en omzien naar elkaar. Geen losse lessen, maar verweven in alles wat we doen. Kinderen leren burgerschap niet alleen kennen, maar vooral leven.

7 Kwaliteitscultuur

7.1 Cultuur en structuur

Kwaliteitscultuur en structuur Burgerschap CBS De Noordkaap

Op CBS De Noordkaap zien wij burgerschap als een vanzelfsprekend onderdeel van ons onderwijs en onze christelijke identiteit. Burgerschap is geen apart vak maar verweven in ons dagelijkse handelen, in de thema's die we aanbieden en in de wijze waarop wij samen leren en samen leven. Onze kernwaarden Veiligheid, Respect en Verantwoordelijkheid vormen hierbij het uitgangspunt.

Doelgericht en samenhangend aanbod

- Ons burgerschapsaanbod komt tot stand via:
- Blink Wereld,
- Staal 2,
- Kanjertraining,
- onze Bijbelse methode,
- én betekenisvolle activiteiten zoals mediawijsheid, HALT, Kamp Westerbork, Prinsjesdag en stemmen op school.

Hierdoor beschikken we over een kerndoeldekkend en herkenbaar curriculum zonder losse lessen burgerschap en er vindt toetsing plaats Rovict

Kwaliteitsborging

Wij borgen de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs door:

het gebruik van onze Burgerschapsbijlage als inspiratiedocument voor leerkrachten;

heldere leerlijnen en afspraken binnen de school;

jaarlijkse monitoring met ROVICT;

analyse van de uitkomsten in het team en verwerking in onze kwaliteitskaart Burgerschap.

De resultaten uit Rovict laten zien dat ons geïntegreerde aanbod alle wettelijke burgerschapskerndoelen afdekt.

Praktijkgericht en passend bij onze schoolcultuur

Wij werken praktisch en efficiënt.

Leraren ontwerpen niet alle lessen samen, maar gebruiken de bestaande methodes, thema's en het inspiratiedocument als leidraad.

De schoolleiding faciliteert:

- tijd voor overleg over groepsprocessen en sociaal-emotioneel leren;
- ondersteuning door o.a. de gedragsspecialist;
- borging via kwaliteitskaarten en monitoring.

Actualiteit en omgeving

Actuele gebeurtenissen, lokale activiteiten en maatschappelijke thema's worden flexibel verwerkt in het onderwijs. Ouders en externe partners worden betrokken wanneer dit bijdraagt aan betekenisvol burgerschap.

Burgerschap op CBS De Noordkaap is herkenbaar, geïntegreerd, doelgericht en gedragen door onze kernwaarden. We maken burgerschap zichtbaar in ons dagelijks handelen, in de manier waarop we omgaan met elkaar en in de betekenisvolle ervaringen die we onze leerlingen bieden.

Bijlagen

1. Burgerschap Activiteitenoverzicht

7.2 Specialismen

Onze school beschikt over een aantal specialisten in relatie tot burgerschap. De voorzitter van de werkgroep *Burgerschap* is op de hoogte van de actuele ontwikkelingen m.b.t. burgerschap. Zij informeert het team twee keer per jaar over ontwikkelingen op het terrein van burgerschap. Daarnaast bepaalt zij de thema's voor het onderdeel *Maatschappelijke vraagstukken* en zorgt zij ervoor, dat het team op de hoogte is van de mogelijkheden die de thema's bieden. In het kader van de sociale ontwikkeling heeft onze school medewerkers die zorg kunnen bieden bij gedragsproblemen. Zij kunnen daarbij gebruik maken van het totale netwerk van ketenpartners, en ondersteuning en hulp vragen aan bijvoorbeeld experts, de wijkagent of het SWV.

8 Zorg voor kwaliteit

8.1 Algemeen

Op onze school streven we ernaar om kwalitatief goed burgerschapsonderwijs te verzorgen. Onze uitgangspunten zijn:

- Ons burgerschapsonderwijs voldoet aan wettelijke eisen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de verwachtingen van de samenleving (zie het waarderingskader van de Inspectie van het Onderwijs)
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de definitieve concept-kerndoelen voor Burgerschap (2025)
- Ons burgerschapsonderwijs is doelgericht
- Wij zorgen ervoor dat er samenhang is in ons burgerschapsonderwijs
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij de kenmerken en de behoeften van de leerlingen
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij wat wij zelf belangrijk vinden
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze visie
- Ons burgerschapsonderwijs sluit aan bij onze mens- en maatschappijvisie

8.2 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. In dit document hebben we onze missie, onze visie, onze kernwaarden en onze doelen voor burgerschap vastgesteld. Daarnaast beschikken we over een aantal kwaliteitskaarten die de doelen beschrijven voor een bepaald deelaspect (thema):

1. De kwaliteitskaart Burgerschap
2. De kwaliteitskaart Sociaal-emotionele ontwikkeling
3. De kwaliteitskaart Identiteit
4. De kwaliteitskaart Wereldoriëntatie

Daarmee hebben we onze kwaliteit uitvoerig beschreven. Naast de kwaliteitskaarten beschikken we over de resultaten van Rovict BSM om bepaalde aspecten van burgerschap te meten. We meten de kwaliteit van ons burgerschapsonderwijs op de volgende wijze (zie ook onze meerjarenplanning):

1. Schooldiagnose IJkpunten Rovict voor goed burgerschapsonderwijs MT en Werkgroep (1 x per jaar)
2. Vragenlijst Burgerschap leerlingen (1 x per jaar)
3. Sociale ontwikkeling (2 x per via Kanva)
4. Vragenlijst Veiligheid Leerlingen (jaarlijks): gegevens worden aangeleverd bij de inspectie
5. Vragen ouderpanel met directie en IB; Diversiteit Ouders en Leerlingen (1 x per twee jaar)

Op basis van de uitslagen stellen we actiepunten vast. De gekozen actiepunten worden opgenomen in een projectplan (werkgroep), in het jaarplan of in het schoolplan.

8.3 Monitoring Burgerschap

8.4 IJkpunten voor goed burgerschapsonderwijs

8.5 De module Burgerschap

In ons schoolplan hebben we op hoofdlijnen alle wettelijke zaken m.b.t. burgerschap beschreven. We verwijzen daar steeds naar de *Module Burgerschap* die we gebruiken (Mijn Schoolplan). De werkgroep *Burgerschap* is eigenaar van deze module. Eén keer per jaar (november) wordt de inhoud van de module aangepast als dat noodzakelijk is. Daarna volgt in alle gevallen een (evaluatie) gesprek met het team.

9 Taakverdeling

9.1 Organisatie (wie doet wat)

Het realiseren van burgerschapsonderwijs vraagt veel van ons team en daarom om een heldere taakverdeling. De onderstaande tabel geeft een overzicht van wie wat doet en wanneer.. De werkgroep *Burgerschap* is de eigenaar van het activiteitenoverzicht. Ze zorgt ervoor dat de taken tijdig en naar behoren worden uitgevoerd.

Wat	Wie	Wanneer
Meting Basiskwaliteit	Directeur	1 x per twee jaar - april
Meting Burgerschap (Quick Scan)	Directeur	1 x per vier jaar - april
Meting Schooldiagnose Burgerschap (Ijapunten)	Directeur en werkgroep	1 x per jaar - april
Afname vragenlijst Burgerschap Leerlingen	Leerkrachten groep 7/8 ICT	1 x per jaar - april
Afname Kanva 2x	IB-er en team	2 x per jaar
Gesprek met ouders Diversiteit Ouders en Leerlingen	Directeur	1 x per twee jaar - april
Dialogoog met bestuur en MR	Directeur	Mei
Burgerschap en schoolgids	Directeur	Juli
Vaststellen van maatschappelijke vraagstukken	Werkgroep	Juni
Redigeren van het beleidsstuk (1 x per jaar)	Werkgroep en Directeur	november
Invullen van het curriculum	Leraren	Cursusjaar
Evaluatie Burgerschap (Kwaliteitskaart)	Werkgroep en Team	November

10 Uitwerking van ons curriculum

11 Activiteitenoverzicht van de school

11.1 Activiteiten Burgerschap

Wij ontwikkelen Burgerschap via onze methodes, met behulp van specifieke lessen, maar ook via een flink aantal meer losse activiteiten. Deze activiteiten zijn wel gekoppeld aan (o.a.) onze schooldoelen. Daardoor zorgen wij voor doelgerichtheid en samenhang. Voor de invulling hebben wij gebruik gemaakt van ons overzicht van kerndoelen, schooldoelen, competenties en basiswaarden (zie bijlage – zie ook Werkbladen).